

STATENS VA-NÄMND

BESLUT

2014-11-26

Stockholm

BVa 102

Va 88/13

SÖKANDE M T

Ombud: Advokat H-A O

MOTPART Kristianstads kommun

Ombud: Chefsjuristen C M
Samma adress

SAKEN Avgifter

VA-NÄMNDENS AVGÖRANDE

1. Va-nämnden fastställer att M T inte är avgiftsskyldig för tjänsten dagvatten gata.
2. Va-nämnden lämnar M Ts talan i övrigt utan bifall.

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

M T äger fastigheten Kristianstad Balsby 119:5 som ligger inom verksamhetsområdet för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen i Kristianstads kommun. Fastigheten är obebyggd. Va-nämnden meddelar denna dag också beslut i mål Va 89/13 som har handlagts gemensamt med detta mål.

M T har yrkat ”i första hand, att inga anläggnings- och bruksavgifter ska debiteras överhuvudtaget, då dessa är preskriberade alternativt kan inte debiteras då anläggningen inte ingick i verksamhetsområdet för VA när den anlades, i andra hand, att debitering av anläggnings- och bruksavgifterna ska debiteras först när behov av anslutning föreligger, eller i tredje hand, att avgifterna ska jämkas till skälig självkostnadsnivå.”.

Kommunen har inledningsvis bestritt samtliga yrkanden och sedermera, med hänvisning till bristande information till fastighetsägarna, medgett att det fastställs att det inte föreligger avgiftsskyldighet för dagvatten gata.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Parterna är ense om att kommunen år 1979 drog de ledningar som fastigheten nu kan ansluta till. Det har i målet inte kunnat redas ut när fastigheten togs in i verksamhetsområdet. Kommunen har inte ifrågasatt att det skedde efter 1979 vilket M T har hävdat och hon har inte ifrågasatt att det skedde senast år 2006 vilket kommunen har hävdat.

Målen Va 88/13 och 89/13 har handlagts gemensamt med ett gemensamt förberedande sammanträde.

Vid nämnda sammanträde antecknades att *sökandena* anförde följande.

Förbindelsepunkter till fastigheterna upprättades och meddelades den dåvarande fastighetsägaren redan år 1979. Avgiftsskyldighet inträdde 1979 och

avgifterna har preskriberats nu. Enligt Högsta domstolens dom 1988-10-19, DT 34 i mål nr T 603/87 gäller en treårig preskriptionsfrist. Efterdebitering kan inte ske.

Sökandena är systrar. Fastigheterna ägdes tidigare av deras far och faderns dödsbo. År 1979 när va-anläggningen byggdes ägde dödsboet även andra fastigheter inom samma anläggning. De fastigheterna anslöt till va-systemet eftersom de var bebyggda. Det visar att fastighetsägarna väl kände till att va-anläggningen fanns och de blev även underkunniga om att förbindelsepunkter fanns till samtliga fastigheter. Personerna som kan ha fått underrättelserna om förbindelsepunkter är inte i livet idag och de har inga direkta bevis för att underrättelse skedde vid denna tidpunkt. Men att fastighetsägaren även ägde två andra fastigheter vid denna tidpunkt och att de faktiskt anslöts till den allmänna va-anläggningen utgör ett indirekt bevis för att underrättelse skett år 1979. Det är svårt att i efterhand svara på i vilken form meddelandet gavs men att fastighetsägaren blivit underkunnig om att förbindelsepunkt fanns är utan tvekan. Genom att man fått meddelande om några fastigheters förbindelsepunkter är det också visat att man fått meddelande om samtliga fastigheters. Fastighetsägaren har bevisligen anslutit några av sina fastigheter till systemet. De har givetvis fått meddelande om anslutningspunkt för samtliga sina fastigheter. Ett bevis är att det givits bygglovsansökan för anslutningen. Bygglovsansökan finns för inkopplingen till den allmänna va-anläggningen.

Fastighetsägarna har således bevisligen underrättats om förbindelsepunkt för några av sina tomter, vilket utgör tillräcklig bevisning för att även nu aktuella tomter fått underrättelse. De kommer att ge in handlingar som styrker detta. Som andrahandsgrund bestrider de att va-anläggningen och fastigheterna ingick i va-kollektivet/verksamhetsområdet när anläggningen upprättades år 1979. De har inte fått svar från kommunen angående när va-anläggningen ingick i kollektivet. För att omfattas av avgiftsskyldighet krävs att den aktuella anläggningen omfattades av va-kollektivet när anläggningen upprättades. Eftersom fastigheterna inte ingick i va-kollektivet när anläggningen upprättades kan inte kommunen ta betalt senare. Anläggningen upptogs i verksamhetsområdet efter

år 1979, dvs. efter att fastighetsägaren hade underrättats om förbindelsepunktens läge. Det innebär att kommunen inte hade fattat beslut om att ta in fastigheterna i verksamhetsområdet för vatten och avlopp när anläggningen kom till stånd, utan det gjorde man först därefter. Det är bara inom va-kollektivet man kan göra gällande principen om skälighet och rättvisa vid fördelningen av självkostnaden för anläggningen.

De vill veta när beslutet om att uppta deras fastigheter i verksamhetsområdet togs. Den 27 maj 2013 begärde sökandena att få ut information från kommunen om när kommunen beslutade att uppta fastigheterna i va-kollektivet. Det råder ett formellt hinder för kommunen att ta ut va-avgift eftersom fastigheterna inte ingick i verksamhetsområdet när anläggningen kom till stånd. När den allmänna va-anläggningen uppfördes saknades alltså ett beslut om att uppta fastigheterna i verksamhetsområdet.

Självkostnaden är inte redovisad för anläggningen. De undrar varför avgiften ska vara på just denna nivå avseende en gammal anläggning. Det är inte verklig självkostnad som tas ut. Anläggningen är redan finansierad. Den är redan klar och blev betald av de anslutna fastigheterna när anläggningen anlades. Om anläggningen funnits innan kommunfullmäktige beslutat att ta upp sökandenas fastigheter i va-kollektivet är det inte skäligt och rättvist att efterdebitera deras fastigheter. Principen om rättvisa och skälighet kan inte tillämpas på en anläggning som inte fanns i va-kollektivet från början. När anläggningen byggdes var fastigheterna inte en del av verksamhetsområdet. Sökandenas fastigheter var inte anslutna men anläggningen fanns där och förbindelsepunkt hade meddelats. – Fastigheten 119:1, som har märkts ut med siffran ett på den idag ingivna kartan, ägdes av Lars Törnquists svärfar men blev i tillkommande stadsplan förklarad som lekplats.

Sökandena har härefter anfört bl.a. följande:

1. Förbindelsepunkten upprättades och meddelades 1979. Av kommunens yttrande med bilaga framgår att förbindelsepunkterna för såväl vatten som dagvatten anlades inne på de aktuella fastigheterna år 1979. Därmed står det också

klart att "förbindelsepunkten ordnats" då punkten år 1979 fanns tillgänglig inne på fastighetsägares fastigheter. Vidare står det därigenom också klart att kommunen år 1979 informerade dåvarande fastighetsägare om existensen av de inne på fastigheterna belägna punkterna och om dessas lägen, eftersom kommunen annars inte hade fått tillträde till fastigheterna för att anlägga förbindelsepunkterna. Kommunen kan inte utan fastighetsägarnas tillstånd eller vetskap ha anlagt förbindelsepunkterna inne på respektive fastighet. Något annat har heller inte visats av kommunen som synes ha full bevisbörda för sina betalningskrav.

Kommunens påstådda fordran preskriberades således redan år 1982 i nu aktuellt mål och kan således inte göras gällande.

2. För att omfattas av avgiftsskyldighet krävs att den aktuella anläggningen omfattades av verksamhetsområdet för VA när anläggningen upprättades. Av kommunens yttrande framgår att anläggningen upptogs i verksamhetsområdet för VA år 2006 eller som tidigast 1987.

Enligt sökandena innebär detta

- för det första, att fastighetsägarna enligt 24 och 25 §§ vattentjänstlagen inte ska betala någon avgift eftersom aktuell anläggning inte ingick i något verksamhetsområde för VA år 1979 när den anlades samt,
- för det andra, även för det fall att anläggningen hade omfattats av ett verksamhetsområde för VA år 1979 så är det den vid denna tidpunkt gällande taxa som ska tillämpas på avgifterna. Någon sådan taxa har inte presenterats av kommunen.

3. Anläggningen var finansierad och klar när den upptogs i verksamhetsområdet 2006 (alternativt 1986). Kommunen har varken visat att avgiften är en självkostnad eller att den är skälig eller rättvis. Kommunen har inte redogjort för vilken självkostnad som avgiften ska användas för. Det är således varken förenligt med 25 § vattentjänstlagen eller skäligt eller rättvist att efterdebitera

ett belopp enligt den nu gällande va-taxan för en 30 år gammal anläggning när någon verklig självkostnad för anläggningen inte kan vara för handen.

Till stöd för sin talan har de åberopat en bygganmälan (se beslutsbilaga 1) avseende en annan fastighet än provningsfastigheterna. Om detta har de anfört i huvudsak följande. De aktuella tomternas tidigare ägare - dödsboet efter Fastighetsägarnas far Karl O Persson – ägde även andra tomter inom aktuellt VA kollektiv. För sistnämnda tomter som var bebyggda ansökte den tidigare fastighetsägaren om bygglov för anslutning av VA till den aktuella VA anläggningen år 1980. Bifogat finns en av kommunen den 30 december 1980 godkänd bygganmälan avseende en sådan VA installation. Handlingen visar att ansökan om bygglov och anmälan givetvis har föregåtts av att kommunen har informerats av fastighetsägarna om att anslutningspunkt ordnats samt om dess läge. I annat fall skulle ansökan och anmälan aldrig ha lämnats in.

Kommunen har anfört bl.a. följande.

Enligt vattentjänstlagen kan kommunen ta ut avgift för obebyggda fastigheter. Om det inte finns några faktiska eller rättsliga hinder att bebygga en fastighet utgör omständigheten att man inte bebygger en fastighet inte grund för att slippa betala va-avgift. Kommunen har inte tidigare tagit betalt för obebyggda fastigheter trots att det enligt 1970 års va-lag var möjligt att debitera sådana fastigheter. Inte förrän år 2009 fattade Tekniska nämnden beslut om att ta ut va-avgift för obebyggda fastigheter. Fastigheter som har bebyggts har betalat anläggningsavgift och fram till år 2009 har alltså obebyggda tomter inte betalat några anläggningsavgifter. – Kommunen har i enlighet med vattentjänstlagen den 1 december 2009 underrättat fastighetsägarna om förbindelsepunkternas läge. När kommunen lämnade underrättelse om förbindelsepunkt inträdde avgiftsskyldigheten. Debiteringen har skett enligt 2009 års va-taxa som har beslutats av kommunfullmäktige och vunnit laga kraft. Avgiftsskyldighet uppstår som nämnts när kommunen underrättar fastighetsägaren om förbindelsepunktens läge. Underrättelsen utgör en rättshandling som ägde rum först i december 2009. Det spelar ingen roll vad fastighetsägaren har känt till tidigare.

Kommunen ifrågasätter förvisso inte vad fastighetsägaren har känt till men det innebär inte att underrättelse om förbindelsepunkt skett i vattentjänstlagens mening. – Kommunen har givit in ett förslag till stadsplan som omfattar sökandenas fastigheter. Planen antogs av kommunfullmäktige den 9 september 1980, § 182, och fastställdes av Länsstyrelsen den 18 december samma år. Enligt 17 kap. 4 § den äldre plan- och bygglagen jämförd med övergångsbestämmelser (p. 5) till den nya plan- och bygglagen motsvarar stadsplan detaljplan. Av det gulmarkerade i planen framgår det att området är avsett för bostadsändamål. Man får bebygga inom detta område. – De utgår från att det är kommunen som har byggt va-anläggningen en gång i tiden. Samtliga fastigheter inom verksamhetsområdet ska bidra till kostnaderna för anläggningen. Beträffande självkostnadsprincipen så utgår inte kommunen från enskilda fastigheter. Man utgår från kostnader för va-anläggningen i dess helhet. Självkostnadsprincipen anger taket för det totala avgiftsuttaget. Vissa betalar mer och andra mindre, bl.a. beroende på tomternas storlek. – De tror att fastigheten 119:1 har anslutits till den allmänna va-anläggningen från Truls Karls väg. Det kan finnas skäl till att kommunen har trott att även de två nu aktuella fastigheterna skulle bebyggas. – Generellt drar kommunen ledning från huvudledningen fram till tomtgräns. Ibland drar man även ledningen en bit in på fastigheten. Beträffande sökandenas fastigheter har serviser anlagts vid tomtgränsen. Ingiven ritning visar att man har dragit fram dricks-, spill- och dagvatten. Man har satt en spolbrunn och avsättningsventil. Av ritningen framgår inte om ledningarna har dragits en bit in på fastigheterna. I kommunens yttrande av den 23 april 2013 står det att avgiftsskyldighet enbart föreligger beträffande dricks- och spillvatten, men även Dagvatten gata (Dg) och Dagvatten fastighet (Df) omfattas vilket framgår av avgiftsunderlagen. Beträffande Df inträdde avgiftsskyldighet när förbindelsepunkter för Df meddelades år 2009. För båda fastigheterna finns förbindelsepunkt för Df och det framgår av karta. Senast år 2006 intogs sökandenas två fastigheter i verksamhetsområdet genom ett beslut av kommunfullmäktige.

Preskriptionstiden räknas från den tidpunkt när fastighetsägaren informeras om förbindelsepunkten. Det har ingen betydelse om enskilda anläggningsarbeten utförts innan aktuell fastighet omfattas av den allmänna va-anläggningen. Det

bör framhållas att kommunen har ansvar för utbyggnad av va-anläggningar ur hälso- och miljösynpunkt samt att det är ett allmänt intresse att det bl.a. finns fungerande vattenförsörjning och avloppshantering. Planering av vattenförsörjning och avlopp sker både för befintlig och blivande bebyggelse. Ett verksamhetsområde kan både utvidgas och minskas (det senare vid särskilda omständigheter) beroende på det behov som föreligger. Tidpunkten för det faktiska utförandet av ledningsdragning m.m. har i detta sammanhang ingen betydelse utan de juridiska konsekvenserna inträder genom beslut om verksamhetsområde. Själva anläggandet sker ofta i samband med planerad utbyggnad av ett område samtidigt som övrig infrastruktur anläggs.

Såvitt avser tillträde till en fastighet på grund av ledningsarbeten eller vetskap från fastighetsägarens sida om förbindelsepunktens placering kan, oavsett vilken information som utbyts mellan huvudmannen, ofta den av kommunen anlitade entreprenören, och fastighetsägaren denna inte ersätta den lagliga skyldighet som vattentjänstlagen föreskriver. Av 24 § vattentjänstlagen framgår när en fastighetsägare ska betala avgifter vilket inte ska förväxlas med anläggningens byggande.

Sökanden har vid sammanträdet uppgivit, att handlingar som styrker att meddelande om förbindelsepunkten skett vid tidigare tidpunkt än 2009 ska ges in till nämnden. Kommunen vill återigen framhålla att kommunen inte förrän Tekniska nämnden 2009 beslutade om anläggningsavgift för obebyggda tomter tagit betalt för dessa.

Sammantaget inträder betalningsskyldighet enligt vattentjänstlagen först när vissa formella förutsättningar är uppfyllda.

En fastighet ska ingå i det allmänna verksamhetsområdet, behov av en vattentjänst ska föreligga till skydd för människors hälsa eller miljön och behovet kan inte tillgodoses på annat sätt samt, beträffande obebyggda fastigheter, att dessa enligt detaljplan är avsedda för bebyggelse. Dessutom ska förbindelsepunkt anordnas och fastighetsägaren informeras om denna. Faktisk kännedom om för-

bindelsepunkt, fastighetsägares underlåtenhet att använda fastighet på det sätt som aktuell detaljplan medger, kostnader och tidpunkt för ledningsdragning till viss fastighet har enligt vattentjänstlagen ingen rättslig betydelse. Lagens utgångspunkt är att säkerställa vattenförsörjning och avlopp i ett större sammanhang om behov föreligger. Avgifterna ska fördelas efter skälig och rättvis grund på samtliga avgiftsskyldiga inom verksamhetsområdet och uppgår till de belopp som fastställts av kommunfullmäktige i den taxa som är tillämplig när förbindelsepunkt upprättats och meddelats.

Kommunen har om den åberopade bygglovsanmälan (beslutsbilaga 1) uppgett följande. Ansökan om VA-installation enligt då gällande bygglovlagstiftning är inte, och var inte heller 1980, att jämföra med beslut om verksamhetsområde och meddelande om förbindelsepunkt enligt vid varje tidpunkt aktuell lagstiftning för vattentjänster.

VA-NÄMNDENS SKÄL

För att avgiftsskyldighet överhuvudtaget ska bli aktuell så förutsätts att en fastighet finns inom en allmän va-anläggnings verksamhetsområde, dvs. det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en sådan anläggning, se 2, 24 och 26 §§ lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen. Verksamhetsområdet bestäms av kommunen.

För vattentjänster som tillhandahålls en fastighet genom en *förbindelsepunkt* inträder avgiftsskyldighet från det att va-huvudmannen har *ordnat* förbindelsepunkten och *informerat* fastighetsägaren om dess läge, se 25 § första punkten vattentjänstlagen.

Med förbindelsepunkt avses *gränsen* mellan en allmän va-anläggning och en va-installation, se 2 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen. Den avser således inte i första hand en fysisk anordning utan innebär främst en rättslig reglering.

Med ”ordnat” avses i detta sammanhang att ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning till eller avlopp från varje förbindelsepunkt finns tillgängliga samt att förbindelsepunkten är bestämd. Bestämmelsen är avsedd att i sak helt motsvara 9 § andra stycket lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, 1970 års va-lag. (Se prop. 2005/06:78 s. 143.)

Det är således inte tillräckligt att ledningar och andra anordningar finns tillgängliga. Gränsen mellan den allmänna va-anläggningen och fastighetens va-installation, dvs. förbindelsepunkten, måste också vara bestämd för att avgiftsskyldighet ska kunna inträda. Dessutom måste huvudmannen ha underrättat fastighetsägaren om gränsens (dvs. förbindelsepunktens) läge. Först då inträder avgiftsskyldighet.

Preskriptionstiden börjar löpa när avgiftsskyldigheten uppkommer (se Vattenöverdomstolens dom DTVa 1/92 och *Jörgen Qviström Vattentjänstlagen, En handbok*, s. 139 f.).

En fastighetsägare ska betala avgifter för en allmän va- anläggning, om fastigheten finns inom va-anläggningens verksamhetsområde, och med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver en vattentjänst och behovet inte kan tillgodoses bättre på annat sätt. Om fastigheten är obebyggd men enligt en detaljplan är avsedd för bebyggelse, ska bedömningen av nämnda behov göras som om fastigheten vore bebyggd i enlighet med planen. Detta gäller dock inte om det finns särskilda skäl för en annan bedömning. (Se 24 § vattentjänstlagen.)

Va-nämnden gör följande bedömningar.

Sökanden har i första hand gjort gällande preskription, alternativt att avgifter inte kan debiteras eftersom den allmänna anläggningen inte ingick i verksamhetsområdet för ”VA” när den anlades. Vidare har hon yrkat ”i andra hand, att debitering av anläggnings- och- bruksavgifterna ska debiteras först när

behov av anslutning föreligger, eller i tredje hand, att avgifterna ska jämkas till skälig självkostnadsnivå.”.

Kommunen har bl.a. redovisat att man under 1970-talet byggde ut det aktuella ledningsnätet men poängterat att man för den aktuella fastigheten trots detta varken upprättade förbindelsepunkter eller informerade om dessas respektive lägen före december 2009. Skälet till detta var att man då hade som policy att inte debitera avgifter för obebyggda fastigheter. Sedermera ändrade kommunen inställning i den frågan och vidtog nödvändiga åtgärder för att kunna debitera även obebyggda fastigheter avgifter.

Mot dessa uppgifter har sökanden hävdade att kommunen visst har vidtagit nödvändiga åtgärder för att avgiftsskyldighet skulle inträda år 1979.

Som kommunen har påpekat så har en anmälan till byggnadsnämnden ingen egentlig betydelse för frågan om preskription. Den ingivna anmälan avser också en annan fastighet. Inte heller övrig utredning, främst bestående i de omständigheter som sökandena har anfört, talar för att avgiftsskyldighet skulle ha uppkommit under år 1979. Avgiftsskyldighet hade inte heller enligt då gällande va-lag kunnat uppkomma innan fastigheten hade tagits in i verksamhetsområdet. Det skedde enligt parternas uppgifter först efter 1979.

Utredningen i målet ger sammanfattningsvis inte stöd för att avgiftsskyldighet skulle ha inträtt år 1979 eller vid annan tidpunkt före den 1 december år 2009 då kommunen har hävdade att skyldigheten inträdde. *Preskription* kan därför inte ha skett innan anläggningsavgift debiterades i oktober år 2012.

Det *alternativa förstahandsyrkandet* utgår från att avgifter inte skulle kunna debiteras eftersom anläggningen inte ingick i verksamhetsområdet för ”VA” när den anlades. Uppfattningen är inte i överensstämmelse med lagstiftningen.

Det är fråga om en obebyggd fastighet. Utredningen visar att fastigheten ligger inom område som är stadsplanlagt och att planen motsvarar detaljplan. Planen

har bilagts detta beslut (se beslutsbilaga 2). Enligt denna är området avsett för bostadsändamål. Bedömningen av fastighetens behov ska då, som redovisats ovan, göras som om fastigheten vore bebyggd i enlighet med planen. Fastigheten får då anses ha ett behov av de aktuella tjänsterna. Det har inte heller visats föreligga särskilda skäl. *Andrahandsyrkandet* kan inte bifallas.

Om det härafter framställda *jämkningsyrkandet* kan Va-nämnden konstatera att utredningen inte ger skäl att ifrågasätta att avgiften är förenlig med vattentjänstlagens regler om skälighet och rättvisa. Inte heller föreligger skäl att anta att avgiften överstiger fastighetens andel av kostnaden för att ordna va-anläggningen. (Jfr 31-32 §§ vattentjänstlagen.) Andra skäl för att bifalla yrkandet föreligger inte heller.

För tjänsten dagvatten gata har kommunen, med hänvisning till bristande information från kommunens sida, medgett att det fastställs att det inte föreligger avgiftsskyldighet. Information är enligt vattentjänstlagen en nödvändig förutsättning för att avgiftsskyldighet ska kunna inträda (se 26 §).

Sammanfattningsvis bör sökandens talan i allt utom tjänsten dagvatten gata lämnas utan bifall. För den sistnämnda tjänsten innebär avgörandet att hon för närvarande inte är avgiftsskyldig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 3

På Va-nämndens vägnar

Lars Olsson

Va-nämnden: ordföranden Lars Olsson och ledamöterna Tord Larsson, Åke Sjögren, Sture Bergström, Per Brogren och Anders Helgée (enhälligt).
Föredragande: Tobias Nolén.